

в) Якщо у тих, хто вступає до шлюбу, основною складовою міжособистісної взаємодії є афективний компонент, то у тих, хто перебуває у шлюбі, – поведінковий і когнітивний.

г) Структура цінностей у чоловіків та жінок не має значущих відмінностей.

д) В осіб, які вступають до шлюбу, цінності мають чітку сімейно-побутову спрямованість. Однак, у благополучних молодих сімей ці цінності мають орієнтацію і на сім'ю, і на роботу (Андреева, Т.В., 2005).

Висновки. Отже, на початковому періоді розвитку молодої сім'ї формується модель майбутніх сімейних стосунків, здійснюється розподіл прав і обов'язків, утворення духовних зв'язків між партнерами, пошук такого типу ставлень, який би задовольняв їх обох, вироблення на цій основі загальних сімейних цінностей. У партнерів актуалізуються проблеми психологічної і побутової адаптації, спостерігається підвищена потреба у визнанні і взаєморозумінні. Протягом цього етапу змінюється інтенсивність почуттів партнерів, встановлюється просторова і психологічна дистанція між молодим подружжям і їх генетичними сім'ями.

Перспективою подальших досліджень може стати експериментальне вивчення особливостей подружніх взаємин на початковій стадії життя молодої сім'ї.

Список використаної літератури.

1. Долинська, Л.В., Матяш-Заяць, Л.П., (2011), Психологія конфлікту, Каравела, Київ, 304 с.
2. Капська, А.Й., (2003), Молода сім'я: проблем та умови її становлення, ДЦССМ, Київ, 184 с.
3. Андреева, Т.В., (2005), Психология современной семьи. Монография, Речь, СПб, 436 с.

МОТИВАЦІЯ, ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЦІЛЕДОСЯГНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

УДК 159.944.4:615.851

Саранча І. Г.,

*кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри психології,*

Вінницького державного університету ім. М.М. Коцюбинського

Босюк Л. Г.,

*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,*

КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

Актуальність дослідження. Сенс життя кожної людини полягає не тільки у задоволенні власних потреб і досягненні певних результатів, а ще

й у самій діяльності, активності, успішності, розкритті своїх можливостей, в самоактуалізації, самореалізації своїх здібностей і талантів. Задоволення потреб нижчого рівня не стимулює людину до розвитку вищих потреб, здатності вчитися впродовж усього життя, шукати нові ідеї та підходи, глобально мислити, створювати мотивацію до життя і пошуку. Негативна мотивація чи відсутність мотивації виснажує енергію людини, руйнує її внутрішній світ, психічні сили, позитивне сприйняття життя.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. На загальнотеоретичному рівні проблему формування мотивації особистості досліджували такі психологи і педагоги, як Б. Баєв, Д. Ельконін, Г. Костюк, О. Леонт'єв, І. Підласий, С. Рубінштейн та ін. Мотивацію як компонент навчальної діяльності досліджували на онтогенетичному рівні (В. Асеев, Л. Божович, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Скрипченко та ін.); на діяльнісному (М. Алексєєва, Н. Зубалій, А. Маркова, М. Матюхіна, Т. Матіс та ін.); на дидактичному (Ю. Бабанський, М. Данилов, А. Кузьмінський, Я. Лернер, А. Омеляненко, М. Скаткін, О. Савченко, Г. Щукіна та ін.).

Проте, незважаючи на величезну кількість іноземних досліджень на вищезазначену тему, поняття «мотивація особистості» ще недостатньо досліджено в українській психології, хоча в останні роки з'явилися нові наукові праці, присвячені розкриттю цієї проблеми.

Мета наукової публікації полягає у теоретичному аналізі феномену внутрішньої мотивації, визначенні її природи, розкритті сучасних наукових підходів до розуміння.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для позначення феномена внутрішньої мотивації в науковій літературі існує кілька термінів, що зумовлено особливостями перекладу та розуміння такого терміну: «процесуальна мотивація» (Занюк, С., 2002), «інтринсивна мотивація» (Гекгаузен, Г., 2003) та, власне, «внутрішня мотивація» (Климчук, В., Сидоренко, Е., 2005). Внутрішня (процесуальна або інтринсивна) мотивація – це прагнення особистості виконати певну діяльність заради самого процесу діяльності, відчуття задоволення та радості від цієї активності, а не для одержання винагороди внаслідок зовнішніх вимог. Досліджуючи мотивацію поведінки людини, тривалий час увагу приділяли зовнішнім стимулам, які, задовольняючи певні потреби людини, викликали заплановану реакцію. Проте, В. Джеймс, як один із засновників емпіричної психології, стверджував, що важливу роль у спрямуванні уваги та діяльності відіграє інтерес. Пізніше С. Вудвортс зазначив, що, незважаючи на те, що поведінка людини є мотивованою ззовні, лише за умови внутрішньої спонуки цей процес протікає ефективно. Хвиля експериментальних досліджень тварин призвела до переосмислення поведінкових теорій, які намагалися пояснити поведінку впливом зовнішніх підкріплень та простою схемою «стимул – реакція». Наприклад, у дослідженнях Г. Ніссена щури перетинали наелектризовані

дроти лише заради можливості дослідити нову територію. Мавпи Р. Батлера виконували завдання на розрізнення стимулів тільки заради винагороди виглянути у вікно і подивитися, що робиться за межами лабораторії. З'являються нові терміни для позначення таких мотиваційних драйвів: К. Монтгомері запропонував «дослідницький драйв», Х. Харлоу – «маніпулятивний драйв», А. Маєрс та Н. Мілер – «драйв нудьги», В. Ісаак – «чутливий драйв», Р. Баталер – «драйв візуального дослідження». Р. Вайт висунув теорію наявності внутрішньої потреби у компетентності, що виявляється у здатності ефективно взаємодіяти із середовищем, що може бути самостійним мотиваційним чинником.

Пізніше у психологічній літературі з'явилися інші підходи до розгляду інтринсивно мотивованої поведінки, які значно розширили розуміння цього феномена. Цікавою є теорія Р. де Чармса, який вбачає первинну мотивацію людини у прагненні відчувати себе джерелом змін у навколишньому світі, що зміцнює почуття власної компетентності. Прагнення відчувати особистісну причинковість є основою самоствердження. Бажання контролювати події власного життя є частиною будь-якого виду мотивації, а у випадку інтринсивної мотивації – провідним чинником поведінки.

Американські дослідники Е. Десі та Р. Ріана розвинули своє бачення інтринсивної мотивації, яке ґрунтується на твердженні, що здорова людина від народження є активною, цікавою, ігровою істотою з незвичною готовністю до навчання та дослідження (Desi, E., Ryan, R., 1985). Така природна мотиваційна тенденція є визначальним елементом когнітивного, соціального та фізичного розвитку, оскільки, коли людина діє згідно зі своїми внутрішніми інтересами, то вона розвиває свої знання та навички. Щоб визначити соціально-психологічні чинники інтринсивної мотивації, Е. Десі та Р. Ріан запропонували теорію когнітивної оцінки. Вони виділили три базові психологічні потреби людини, які виявляються у внутрішньомотивованій діяльності: потреба у відчутті своїх можливостей та компетентності, потреба відчувати себе джерелом змін у навколишньому світі, а також потреба у підтриманні значущих міжособистісних стосунків.

Т. Малон і М. Лепер визначили внутрішню мотивацію як діяльність, яку людина здійснює без зовнішнього підкріплення. Інтринсивно мотивована активність – це така активність, в яку людина включається лише заради такої внутрішньої винагороди, як інтерес або задоволення, якими супроводжується активність. На підставі аналізу великої кількості досліджень мотивації Т. Малон і М. Лепер виділили параметри середовища, яке було б внутрішньо мотивованим, особистісні та міжособистісні чинники, які збільшують інтринсивну мотивацію. Цей стан описується за допомогою центрального поняття «потік», що характеризується як повна зануреність у процес діяльності, цілковита самовіддача та розчинення у предметі діяльності.

М. Чіксентміхалі визначив такі головні показники стану «поток» – суб'єктивного переживання процесуальної мотивації:

- відчуття повної (фізичної та розумової) зануреності в діяльність;
- повна зосередженість уваги, думок та почуттів на справі;
- чітке усвідомлення мети діяльності;
- чітке усвідомлення того, наскільки вдало виконується завдання;
- відсутність тривоги з приводу можливої невдачі чи помилки;
- відчуття суб'єктивної зупинки часу;
- втрата звичного відчуття чіткого усвідомлення себе і свого оточення, розчинення у справі.

До теорій внутрішньої мотивації можна зарахувати вчення про парателічну активність М. Аптера. При виконанні певного завдання людина може знаходитися в телічному або парателічному стані мотивації. Якщо, виконуючи діяльність, людина передусім орієнтована на досягнення конкретної мети, то вона є телічно мотивованою. У випадку парателічної мотивації, людина зосереджена на процесі діяльності та на поточних відчуттях, які пов'язані з її виконанням. М. Аптер підкреслює, що важливе значення для виникнення того чи того виду мотивації має середовище, в якому людина виконує певну діяльність.

З погляду теорії Д. Леонтєва, внутрішню мотивацію можна розглядати як автономну орієнтацію особистості. Характерним для сучасного етапу дослідження мотивації є виокремлення інтринсивної мотивації як важливої компоненти деяких видів людської активності. На сьогодні існує кілька концепцій, які намагаються виокремити особливості цього виду мотивації та описати процесуально детерміновану діяльність людини. Більшість дослідників сходяться на думці, що інтринсивно мотивована поведінка здійснюється заради самої себе, спрямована на процес діяльності, виявляється як активність заради активності. Джерело такої поведінки знаходиться в межах виконуваної діяльності, а мотиви діяльності спрямовані на задоволення внутрішніх психологічних потреб, зокрема відчуття людиною своїх можливостей, самоствердження та підтримання значимих соціальних стосунків. Наслідками цього є, з одного боку, підвищення ефективності успішності виконання діяльності, а з іншого – зростання компетентності, саморозвиток та відчуття себе джерелом змін у навколишньому світі. Фізичні та соціальні параметри навколишнього середовища можуть підкріплювати та стимулювати внутрішню мотивовану поведінку, не будучи безпосередніми чинниками її виникнення. Інтринсивно мотивована діяльність супроводжується переживаннями радості, інтелектуальної насолоди та задоволення від процесу.

Висновки. Феномен внутрішньої мотивації включає в себе не тільки питання про спонукальні чинники поведінки, але й звертає увагу на якість виконуваної діяльності, на те, які переживання супроводжують людину в процесі здійснення завдання, а також, які наслідки цієї мотивації для

подальшого становлення та саморозвитку особистості. Це і стане предметом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури.

1. Занюк, С., (2002), Психологія мотивації: Навч. Посібник, Либідь, Київ, 304 с.
2. Климчук, В., (2005), Експериментальне дослідження явища «мотиваційного зараження» // Соціальна психологія, №3 (11), С. 59–71.
3. Сидоренко, Е., (2005), Мотивационный тренинг, Речь, СПб., 240 с.
4. Хекхаузен, Х., (2003), Мотивация и деятельность, Питер, СПб., 864 с.
5. Deci E., Ryan R., (2000), Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions // Contemporary Educational Psychology, № 25. – P. 54–67.
6. Deci E., Ryan R., (1985), Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York – London: Plenum Press, 371 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 159.37.015.3.372.36

*Сидорчук І. В.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Проблема розвитку емоційної сфери дитини є актуальною тому, що емоційний світ відіграє важливу роль в житті кожної людини. Формування емоцій, виховання моральних, естетичних почуттів сприяє більш досконалому відношенню людини до навколишнього світу, і суспільства, сприяє становленню гармонійно розвиненої особистості

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Зазначеною проблемою займалися психологи Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, Д.Б. Ельконін, та ін. Вони стверджували, що позитивні емоції створюють оптимальні умови для активної діяльності мозку і є стимулом для пізнання навколишнього світу. Їхні дослідження показали, що уже в дошкільному дитинстві закладаються основи емоційної культури особистості.

Метою наукової публікації є теоретичний аналіз особливостей емоційного розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільне дитинство - дуже короткий відрізок часу в житті людини. У цей період розвиток